

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKSTIJDSCRIFT

36ste jaargang nr. 4 - oktober-november-december 2015

verantw. uitg. Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210-Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

<i>Kerst- en nieuwjaarswensen</i>	127
Anna DECEUR	
<i>Geen aprilvis!</i>	128
Patrick ARNOU	
<i>Een Zedelgems liefdesverhaal in de schaduw van de Eerste Wereldoorlog</i>	132
Pol DENYS	
<i>De politieke bewustwording van Helmut Schmidt, locatie Zedelgem POW-Camp</i>	146
Bertrand DENYS	
<i>Wapenstilstand 2015</i>	157
<i>Pas verschenen</i>	159
<i>Kroniek van 2015</i>	165

36ste jaargang nr. 4 - oktober-november-december 2015

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Pol Denys, Hendrik Baekelandlaan 57, 8211 Aartrijke
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Lidmaatschap: € 10,00

IBAN: BE48 7381 1720 5627 - BIC: KRED BE BB
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat en ledenadministratie

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/64.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Redactiesecretariaat

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Tel. 050/82.42.74 - E-mail: bertrand.denys@telenet.be

Website en Facebook

users.telenet.be/pastoor.ronse
www.facebook.com/groups/657109921075905/?fref=ts

Studies verschijnen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

*Oud Zedelgems dorpsgezicht: de Groenestraat, vermoedelijk begin jaren 1920.
Fragment uit een prentbriefkaart, uitgegeven door Van Paemel-Cosmas,
fotograaf te Snellegem (verzameling Gemeentearchief Zedelgem)*

Kerst- en nieuwjaarswensen

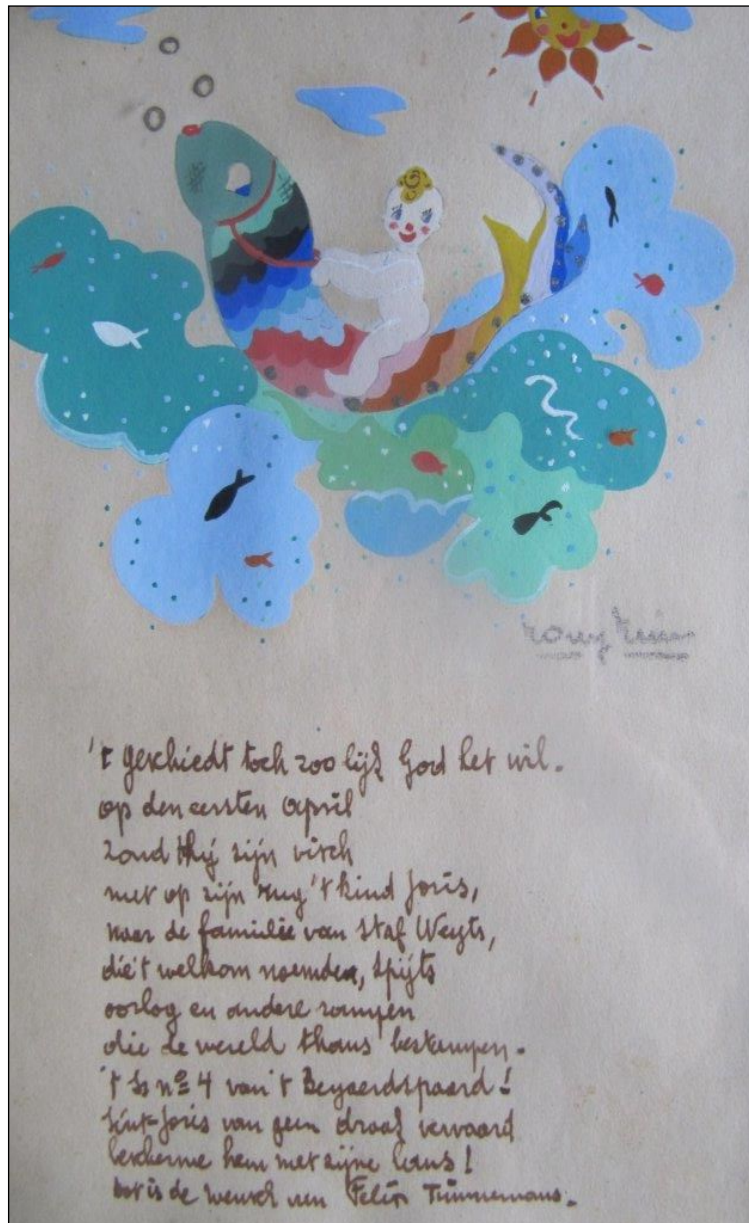
2015, het tweede van de vijf herdenkingsjaren 1914-1918 zit er op. Gelukkig merken wij aan de boekenproductie en -verkoop tanende interesse voor de Grote Oorlog. Onze heemkundige kring bleef in het afgelopen jaar aandacht besteden aan alle aspecten van onze plaatselijke geschiedenis. Dat is te merken aan onze inhoudstafel achteraan dit nummer.

In 2016 zetten wij met ons negenkoppige bestuur opnieuw in op een evenwichtige werking met aandacht voor de kwaliteit van ons tijdschrift, zowel wat vorm betreft als artikels en enkele boeiende lezingen. Ook aan de erfgoedactiviteiten van de gemeente proberen wij opnieuw ons steentje bij te dragen.

Om de communicatie met jullie, onze leden, te optimaliseren, vragen wij nogmaals jouw e-mailadres aan de heer Johan Verplancke door te willen sturen (jra.verplancke@skynet.be). Daarnaast nodigen wij jullie uit een bezoek te brengen aan onze website (users.telenet.be/pastoor.ronse) en facebookpagina (www.facebook.com/groups/657109921075905/?fref=ts)

Het is onze vurige wens dat wij jou ook in 2016 voor een bedrag van € 10,00 verder op onze ledenlijst mogen inschrijven.

Ten slotte wensen wij jullie een Vrolijke Kerst en een gezond en gelukkig 2016.

't geschiedt toch zoo lief, God het wil.
op den centen April
zond thij zijn vireh
met op zijn rug 't kind Joris,
meer de familie van Staf Weyts,
die 't welkom noemde, spijs
oorlog en andere rampen
die de wereld thaus bestempen.
't is n° 4 van 't Bejaerdspaed!
Jint-Joris van geen dross vervoerd
lecherne hem met zijne laus!
dit is de heur van Felix Timmmanus.

Het bestuur

GEEN APRILVIS !

Anna DECEUR

In het bureau van de voormalige pastoor Joris Weyts hing een klein, onopvallend kadertje. Het bevatte een handgeschreven briefje van de grote Vlaamse schrijver Felix Timmermans, gericht aan zijn vriend en collega letterkundige Staf Weyts, met een gelukwens bij de gelukkige geboorte van diens vierde zoon. De mooie tekst is geïllustreerd met fijne tekeningetjes van pastel bloemetjes en een vis met op zijn rug een kleine baby. Eenvoudig, maar juist daarom ook zo mooi! De tekenares heeft er ook in kleine lettertjes haar naam op gezet: Tonet, dochter van de Fé ! Het is een waardevol kleinood om te koesteren!

Ieder jaar opnieuw, op de zondag het dichtst bij 1 april, werd in de parochiekerk van Zedelgem Sint Laurentius, bij wijze van verjaardagswens aan Joris, deze mooie tekst voorgelezen:

*'t Geschiedt toch zoo lijk God het wil
op den eersten april
zond Hij zijn visch
met op zijn rug 't kind Joris,*

*naar de familie van Staf Weyts,
die 't welkom noemde, spijs
oorlog en andere rampen
die de wereld thans bestampen.
't Is n° 4 van 't Beyaerdspaard!
Sint-Joris van geen draak vervaard
bescherme hem met zijne lans!
Dit is de wensch van Felix Timmermans.*

Het spreekt vanzelf dat bij de verhuizing van priester Joris naar de pastorie van Meetkerke, dit kadertje opnieuw een mooi plekje kreeg in de stemmige eetkamer!

Maar het verhaal is niet af!

Wij schrijven maart 2015. Nu de mensen weten dat Joris 'op rust' is, krijgt hij uitnodigingen alom om hier en daar een handje toe te steken: zondagsmissen op diverse locaties, uitvaartdiensten, doopplechtigheden, vergaderingen, feestjes en nog zoveel meer! Nu wordt op hem een beroep gedaan om een ziekenzalving toe te dienen in een Brugs rusthuis. Zoals nog altijd moet men het Joris geen tweemaal vragen, en hij doet ook deze taak met volle overgave. Daarna gaat hij bij enkele andere bewoners van de instelling nog eens een goedendag zeggen.

Plotseling trekt er iets zijn aandacht: een oud dametje zit met het boekje *Adagio* van Felix Timmermans voor haar. Onmiddellijk knoopt Joris een gesprekje aan, dat ik hierna wil weergeven:
"Mevrouw, houdt u van poëzie en kent u die dichter?"
"Natuurlijk ken ik hem, hij is mijn vader."

“Bent u dan Lia Timmermans?”

“Neen, Lia is gestorven, maar wij waren met vier kinderen, drie meisjes en één jongen.”

“Bent u dan Tonet?”

“Jawel, hoe kunt u dit raden – kent u mijn naam?”

En dan vertelt Joris het hele verhaal van het geboortekadertje. Nu was het haar beurt om te schrikken. Natuurlijk herinnert zij zich dat niet meer, maar zij heeft heel veel tekeningetjes gemaakt in opdracht van haar vader, zelfs boeken van hem geïllustreerd.

Het tekenen zat hen allemaal in het bloed, deels beroepshalve om patronen uit te tekenen voor hun eigen kanthandel, maar vooral als hobby voor allerlei ‘opsmukwerk’ voor gedichten en boeken. In tegenstelling tot haar vader, die zelfs tekenacademie gevolgd had, heeft zij nooit enige opleiding hiervoor gekregen. Ook haar broer Gommaar was een bekende cartoonist onder de schuilnaam GOT.

“ Ken je de tekst vanbuiten, of beter, mag ik dit kadertje eens zien? Ga je het eens meebrengen?”

Ik denk wel dat dit intussen gebeurd is, en twee heel gelukkige mensen, die elkaar niet kenden, door dit kleine toeval heel veel te vertellen hadden. Het kadertje dateert van 1943, de jongste dochter van 1926. Ik vermoed, maar ik ben er niet heel zeker van, dat de grote Felix Timmermans die dag voor een uurtje de hemel heeft verlaten om daar tastbaar bij hen aanwezig te zijn! Geluk ligt vaak in een klein hoekje, of
HOE EEN DUBBELTJE ROLLEN KAN !!!!

Zedelghem le 8 mars 1919
 Ma petite Lea
 J'ai bien reçu ta petite lettre du 28 Février avec
 les deux violettes dedans qui sentaient bons et que
 je conserve. Je t'envoie ma maison. Les fenêtres 1
 et 2 sont ma chambre, et c'est à la fenêtre 1
 que je passe mes dimanches entiers et bien souvent le
 midi dans la semaine à rêver à Jacques et à vous.
 Lea (X) indique où je fende du bois, c'est pas toute
 à fait à la même place, mais quere en manque

Fig. 1-2 Woonhuis van August Verkeyn en Eugenie Segaert in de Groenestraat, waar tijdens de Eerste Wereldoorlog een Duitse boeken- en krantenwinkel was gevestigd. Op de keerzijde schreef Cyriel Verkeyn een berichtje aan "zijn kleine Lea": (Gemeentearchief Zedelgem)

Een Zedelgems liefdesverhaal in de schaduw van de Eerste Wereldoorlog

Patrick ARNOU

Een zevental jaren geleden kocht het gemeentearchief via de veilingssite Delcampe een foto uit de Eerste Wereldoorlog aan. Daarop staat de woning afgebeeld van August Verkeyn in de Groenestraat te Zedelgem (thans Groenestraat nr. 3). De foto vormt heel interessant beeldmateriaal, want daar was toen de Duitse boeken- en krantenwinkel gevestigd, wat ook blijkt uit een groot uithangbord boven de deur: “*Zeitungs und Bücher Verkaufstelle*”. Op de foto poseren ook twee Duitse soldaten.

De keerzijde van de foto bevat een aandoenlijk berichtje in het Frans, door de zoon Cyriel Verkeyn op 8 maart 1919 gericht aan “*Ma petite Lea*”. In het Nederlands vertaald luidt de tekst als volgt: “*Ik heb goed je kleine brief van 28 februari ontvangen, met de twee viooltjes erin, die goed ruiken en die ik zal bewaren. Ik stuur je een foto van ons huis. De vensters 1 en 2 zijn mijn kamer, en het is bij het venster 1 dat ik bijna mijn ganse zondagen, én heel dikwijls ook de middag onder de week doorbreng met te dromen van Soings en van jou. Het kruisje (X) duidt de plaats aan, waar ik hout splijt; het*

is wel niet volledig dezelfde plaats, maar toch bijna. Ik omhels je van zover. Je vriend die je niet vergeet. Cyrille. P.S.: mijn broer heeft geen verlenging gehad”.

Het was onmiddellijk duidelijk dat het hier ging over de zoon des huizes, Cyriel Verkeyn. En het was even duidelijk dat Cyriel klaarblijkelijk erg verliefd was geraakt op een meisje Lea, dat ergens in een dorp of een stad met de naam ‘Soings’ woonde, en waarmee hij enkel nog per brief(kaart) in contact was.

Was het mogelijk om na zoveel jaren hierover nog iets terug te vinden?

Fig. 3 - Cyriel Verkeyn (foto Van Steelant, Zedelgem; collectie Simonne Arnou)

Zeker is in elk geval dat Cyriel Verkeyn te Zedelgem werd geboren op 1 oktober 1898. Hij was het derde kind van aannemer August Verkeyn en van zijn vrouw Eugenie Segaert. Er waren in het gezin vier kinderen: Jules, Marie, Cyriel en Alice. Het gezin Verkeyn-Segaert behoorde tot wat men de toenmalige betere burgerij mag noemen.

Het oorlogsverhaal van zijn zuster Marie Verkeyn verscheen intussen in de jaargang 2014 van *Zilleghem*. Daaruit weten we dat de twee broers Jules en Cyriel

enkele dagen vóór de bezetting van Zedelgem in oktober 1914 samen naar Frankrijk vluchtten.

Jules werd daar opgeroepen om dienst te nemen in het Belgisch leger en kwam zo aan het front terecht, waar hij trouwens naar het einde van de oorlog toe ernstig verbrand geraakte bij een ontploffing. Cyriel, die in oktober 1914 juist 16 jaar was geworden, kwam in het Franse Soings terecht, thans Soings-en-Sologne genoemd. Dit is een dorp in het departement Loir-et-Cher, op een 26 kilometer van Blois. Soings-en-Sologne telde in 1914 een 1.300 inwoners. Dit inwonersaantal bleef lange tijd gelijk, maar is de laatste jaren gestegen tot meer dan 1.500 inwoners.

Hoe Cyriel bij zijn vlucht precies in Soings terecht kwam, konden we niet meer achterhalen. Maar wel blijkt dat hij daar onderdak én werk vond bij Alexandre Marionnet. De familie Marionnet was in het midden van de negentiende eeuw in Soings terechtgekomen en verwierf er het wijngoed Domaine de la Charmoise, landelijk gelegen op een behoorlijke afstand van het dorp. Ook vandaag wordt daar door dezelfde familie nog kwaliteitswijn geproduceerd.

In 1891 begon Alexandre Marionnet (1866-1938) met een eigen wijngoed. Hij betrok een mooie woning aan de rand van het dorp, die afgebeeld staat op de op p. 137 afgedrukte prentbriefkaart uit die tijd. Deze woning bestaat op vandaag nog altijd en heeft nu het straatnummer 25 aan de Rue de Blois.

De Franse wijnbouw zat op het einde van de negentiende eeuw in een zware crisis door de druifluis (phylloxera), die vanuit Noord-Amerika naar Europa was gekomen. Na 1870 werden ongeveer 70% van alle

Franse druivenplanten door deze druifluis vernietigd. Bestrijding was vrijwel onmogelijk en men diende de wijngaarden opnieuw aan te planten met uit Noord-Amerika geïmporteerde resistente wortelstokken, waarop dan Europese varianten konden worden geënt. In het departement Loir-et-Cher woedde de phylloxera vooral tussen 1880 en 1902. Ook Soings deelde in de klappen, hoewel er daar - als bij mirakel - één wijngaard van aantasting gevrijwaard bleef. Op vandaag is deze pré-phylloxera-wijngaard ook in handen van de familie Marionnet van La Charmoise, en vormt hij een werkelijke rariteit in de wijnwereld.

Geconfronteerd met deze grote problemen in de wijnbouw, besloot Alexandre Marionnet om zijn eigen nieuw bedrijf te gaan diversifiëren, en in 1902 begon hij – als eerste in de Sologne – asperges te kweken. Ook elders in Frankrijk werd de aspergeteelt toen trouwens ingevoerd als alternatief voor de door de phylloxera vernielde wijngaarden. Na de Eerste Wereldoorlog zou Alexandre Marionnet ook nog met aardbeien beginnen.

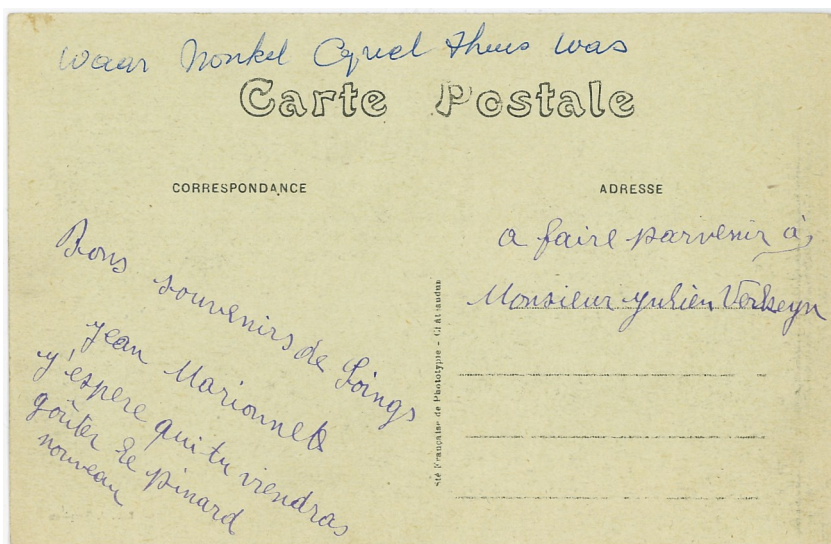
Alexandre Marionnet had minstens twee zonen, Jean en André. Ze staan afgebeeld op de foto van het huis Marionnet (zie hiernaast).

Het was op het gemengd wijn- en aspergebedrijf van Alexandre Marionnet dat Cyriel Verkeyn in 1914 terecht kwam. Hij kreeg daar onderdak en kon er ook aan de slag. Het bleek hem daar zeer goed te bevallen, en hij voelde zich al gauw volledig thuis. Vooral met de oudere zoon Jean Marionnet werd hij ook hecht bevriend.

Ook broer Jules, die intussen opgeroepen was om dienst te nemen in het Belgisch Leger, kwam tijdens zijn verlofperiodes bij Cyriel in Soings

Fig. 4-5 - Woning van de familie Marionnet in Soings-en-Sologne. Voorzijde en achterzijde van een ansichtkaart, verstuurd aan Jules Verkeyn en bewaard in het fotoalbum van Marie Verkeyn (collectie Simonne Arnou)

op bezoek, en ook hij werd een goede bekende bij de familie Alexandre Marionnet. De Ansichtkaart met het huis Marionnet, die hiernaast is afgebeeld, werd aan Jules verstuurd, en bevat een uitnodiging van Jean Marionnet: *“Ik hoop dat je de nieuwe pinard komt proeven”* (vertaald). ‘Pinard’ was soldatentaal voor een eenvoudige rode wijn, die tijdens de Eerste Wereldoorlog in gans Frankrijk op zeer grote schaal werd geproduceerd om als een soort ‘vaderlandse drank’ het Franse Leger te bevoorraden.

Zelf kreeg Cyriel nooit een oproeping om het Belgisch Leger te vervoegen. Hij dacht er wel over na om vrijwillig dienst te nemen, maar zijn broer Jules, die het front kende en wist wat de oorlog in de werkelijkheid betekende, heeft hem dit met alle mogelijke middelen afgeraden.

Cyriel had in Soings bijna geen contact meer met zijn ouders en zussen in België. Rechtstreekse briefwisseling met de andere kant van het front was onmogelijk. Wel vertelt Marie Verkeyn in haar oorlogsverhaal dat haar moeder eens een brief voor haar twee zonen mocht meegeven aan een zieke Duitse onderofficier, die bij hen ingekwartierd was en die naar huis afreisde. Deze zorgde er dan voor dat de brief in Nederland werd gepost, van waar nog briefverkeer met het niet-bezette deel van Frankrijk mogelijk was.

In Soings werd de jonge Cyriel blijkbaar erg verliefd op Lea Habert, de dochter van een Franse werkman, die ook bij Alexandre Marionnet werkte. En de liefde was duidelijk wederkerig en bleef niet zonder gevolg...

Het einde van de oorlog bracht voor Cyriel dan ook een heel dubbel

gevoel mee. Er was wel vreugde omdat de oorlog voorbij was, en omdat hij eindelijk weer contact kon hebben met zijn ouders en zijn zussen in België. Maar er was bij Cyriel ook grote angst, omdat het totaal onzeker was wat er nu met zijn liefde voor Lea zou gebeuren. In Zedelgem wist het thuisfront immers nog niets van Lea, en het was geheel onvoorspelbaar hoe ze daarop zouden reageren.

Zedelgem werd bevrijd op 17 oktober 1918, en vanaf dan kon Cyriel in principe terug naar huis keren. Zoals onmiddellijk verder zal blijken, drong zijn familie daar vanuit Zedelgem ook sterk op aan. Maar hij bleek geenszins gehaast om dit te doen. Hij schreef wel een kaartje naar huis waarin hij liet weten: *“Ik dacht ook weldra ’t huis te komen, voorzeker voor nieuwjaar”*, maar hij aarzelde om weg te gaan uit Soings...

Op 1 december 1918 schrijft Marie dan aan Jules: *“Cyrille schrijft ook dat hij denkt naar huis te komen voor nieuwjaar. Vraag hem nen keer of het niet mogelijk is een paar binnebanden mede te brengen want men vraagt hier tegenwoordig al 30 fr voor één en daarbij nog moeilijk te krijgen.”* Uit het feit dat Marie dit vroeg aan Jules, én niet rechtstreeks aan Cyriel, kan men afleiden dat Jules op dat ogenblik nog gemakkelijker of vlugger Cyriel kon bereiken dan zij dit zelf kon.

Op 3 december 1918 schrijft Marie dan wel aan Cyriel: *“Gij hebt nu voorzeker al mijn brief en kaart ontvangen waardoor ik U vraag van naar huis te komen. Ook hebben wij met vreugde uwe kaarten ontvangen waardoor wij vernemen dat gij voorzeker tegen nieuwjaar zult thuis wezen. Wij verlangen allen om ter meest om U te zien. Wanneer gij komt, lieve broeder, breng dan maar uwe kleederen mede want wij hebben hier niets meer dat groot genoeg is en nieuwe kan men hier niet bekommeren tenzij voor vele vele geld want alle kleederstoffen zijn hier zeer knap geworden.”*

Maar Cyriel bleef voorlopig verder in Soings. Met een nieuw kaartje liet hij aan de familie in Zedelgem weten: *“Wij hebben hier nog altijd schrikkelijk veel werk met dien wijn te tappen.”* Waarschijnlijk voerde Cyriel de grote hoeveelheid werk aan als reden om niet onmiddellijk naar huis te moeten. Op dezelfde kaart meldde Cyriel ook dat hij nog geen *“photographie”* (foto) van hemzelf kon opsturen naar huis (zijn ouders en zusters hadden hem in vier jaar niet meer gezien), en dit omdat hij nog niet de kans had om naar Blois te gaan. Klaarblijkelijk was er in Soings zelf dus geen fotograaf, en moest men daarvoor naar Blois.

Op ditzelfde kaartje schreef hij nog: *“Langs hier sneeuwt en vriest het alle dagen, langs gunder is het hetzelfde.”* De winter 1918-1919 moet dus streng geweest zijn, aangezien het zelfs in de Loirestreek zo koud was.

Vanuit Blois verstuurde hij in die periode ook nog een kaartje aan zijn jongste zus Alice, die hem blijkbaar haar portret had opgestuurd. Daarin schrijft hij: *“Beminde Zuster. Ik heb goed Uw portret ontvangen. Ik zie dat gij veel gegroeit en verandert zijt. Beste groeten van Uwe broeder Cyrille.”*

In elk geval blijkt dat Cyriel draalde om naar huis te komen. Zijn liefde voor Lea was daar ongetwijfeld de reden voor, en het heeft er alle schijn van dat hij zich het hoofd brak over de vraag hoe hij zijn relatie met Lea kon verderzetten, en hoe hij dit thuis in Zedelgem kon of moest aanbrenge.

Met Nieuwjaar 1919 was Cyriel nog steeds in Soings. Hij greep blijkbaar dat moment aan om het bestaan van Lea in Zedelgem bekend te maken, en het terrein af te tasten.

Bij zijn nieuwjaarswensen naar huis stak hij ook een wenskaartje van Lea aan zijn zuster Marie met volgende tekst (hier vertaald): *“Mademoiselle*

Marie. Ik ben blij om mijn wensen voor een gelukkig Nieuwjaar te kunnen toevoegen aan deze van Uw broer, mijn beste vriend. La petite Léa Habert” (door die nieuwjaarskaart kennen we trouwens ook de familienaam van Lea). Er mag aangenomen worden dat dit kaartje in het gezin Verkeyn-Segaert, én zeker bij vader en moeder, toch wel een kleine bom zal hebben doen ontploffen, nu bleek dat Cyriel in Frankrijk een “*petite Lea*” had.

Cyriel moest uiteindelijk echter toch terugkeren naar huis in Zedelgem, en het afscheid van Lea zal bijzonder pijnlijk geweest zijn. Maar klaarblijkelijk beloofde Cyriel aan Lea dat hij thuis alles zou proberen om de toestemming te bekomen om met Lea verder door het leven te kunnen gaan.

Cyriel pleitte na zijn terugkeer te Zedelgem inderdaad zeer vurig, en iedereen binnen het gezin was ermee bezig. Zou Cyriel terug naar Soings gaan, en daar zijn leven opbouwen met Lea (dit was duidelijk de voorkeur van Cyriel), of zou Lea naar hier komen (ze sprak wel geen woord Vlaams)? Of was het gewoon allemaal onmogelijk, en moesten Lea en Cyriel elkaar maar proberen te vergeten?

Het zorgde voor een heel zenuwachtige sfeer in het huishouden Verkeyn-Segaert, terwijl intussen naar buiten toe de relatie van Cyriel met dat Franse meisje strikt verborgen werd gehouden. Moeder Segaert zag het in elk geval niet goed zitten, en zuchtte telkens: “*dat kan nooit iets worden*”. Bovendien moest Cyriel trouwens ook nog soldaat zijn...

Wel zien we dat Cyriel in februari 1919 – of dus pas enkele weken na zijn terugkeer naar Zedelgem – opnieuw naar Soings gaat samen met zijn zuster Marie. Ze schrijven op 10 februari 1919 een postkaart naar huis, waarin ze meedelen: “*Wij zijn maandagavond aangekomen om 8 ure in*

Soings zonder de plaats van Parijs gezien te hebben. Het is voor de terugkomst. Marie en Cyrille”.

In Soings maakt Marie kennis met Alexandre Marionnet, en uiteraard ook met Lea. Of Marie vooraf al meer wist, konden we niet achterhalen, maar – zelfs wanneer dit niet zo was – zal zij daar heel vlug de werkelijke toedracht gehoord en gezien hebben, wat alles er niet simpeler op maakte.

Of Marie en Cyriel bij het terugkeren effectief nog Parijs bezocht hebben, weten we niet, maar de kans is groot van niet. Marie verzamelde immers prentbriefkaarten, en zou anders zeker een kaart van Parijs naar huis hebben gestuurd om in haar - op vandaag nog bestaande - verzameling op te nemen.

Op 28 februari 1919 waren ze in elk geval alweer weg uit Soings, want op die dag schreef Lea haar briefje met twee viooltjes, waarna Cyriel dan op 8 maart 1919 vanuit Zedelgem terugschreef met de briefkaart waarover het hier in dit artikel gaat.

Wat er nadien nog allemaal is gebeurd, konden we niet meer achterhalen. Wel blijkt dat er nog enige tijd correspondentie was tussen Lea en Marie, én in mindere mate ook met de jongere zus Alice. Zo schrijft Lea Habert op 24 september 1920 een kaartje aan Marie. Daaruit blijkt dat haar Franse schrijftaal slecht is, en zelfs veel slechter dan op haar nieuwjaarskaartje van einde 1918 (waaraan Cyriel allicht had mee geholpen). In dit kaartje van september 1920 laat Lea weten dat de wijnoogst binnen een achttal dagen zou beginnen, en laat ze eveneens weten dat haar vader, moeder, en ook de kleine Maurice het goed stellen. Ze vraagt om Cyriel in haar plaats te omhelzen. Een

kaartje aan zus Alice van dezelfde datum is ondertekend door “*Lea en Maurice*”...

Uiteindelijk was de afstand tussen de Vlaamse Cyriel en de Franse Lea, die de dochter was van een wijnarbeider en slechts gebrekkig Frans kon schrijven, te groot voor de realiteit van 1919, en voor het Zedelgemse burgergezin Verkeyn-Segaert. Cyriel en Lea vinden elkaar niet terug, en 10 jaar later zal Cyriel te Loppem huwen met Laura Naessens. Hun enige zoon Hubert, die in 2013 overleden is, is later wel nog in Soings op bezoek geweest, en werd daar zeer goed ontvangen.

In het Zedelgem van mijn jeugdijaren was Cyriel Verkeyn een bekende rijzige, maar eerder zwijgzame gestalte, die opviel door zijn immer

<p>†</p> <p>EEN VROOM AANDENKEN AAN DE HEER</p> <p>Cyriel VERKEYN Echtgenoot van LAURA NAESSENS</p> <p>Geboren te Zedelgem op 1 oktober 1898 en er godvruchtig overleden op 8 april 1978, gesterkt door de Sakramenten der zieken.</p> <hr/> <p>Het is hoopvol voor een christenmens op het uur van zijn dood te mogen denken dat hij al zijn plichten gekweten heeft, dat hij, nadat hij zijn Pasen hield, gerust van goed mag sterven, omringd van zijn naastbestaanden in zijn vertrouwde thuis.</p> <p>Cyriel was een eenvoudig man, die met weinig trevreden was, een goede echtgenoot en een liefhebbende vader. Geduldig verdroeg hij de kwalen van zijn laatste levensjaren.</p> <p>Hij had het geluk helder van geest te mogen blijven tot zijn laatste dag. Hij is er fier op</p>	<p>geweest dat een van zijn laatste werken was : het aanbrenge van de wit-zwarte middengang in onze Sint-Laurentiuskerk.</p> <p>Diepbedroefde echtgenote, dank U voor Uw liefdevolle zorgen ; ik kan U niet genoeg danken.</p> <p>Lieve kinderen, kleinkinderen en familieleden weest ook vol genegenheid voor Moeder.</p> <p>Bidt voor mij.</p> <p>H. Jozef, patroon van de goede dood b.v.o.</p> <hr/> <p>Mevrouw Laura NAESSENS</p> <p>De heer en mevrouw Hubert en Eliane VERKEYN-TEERLINCK en kinderen</p> <p>De families VERKEYN - NAESSENS - SEGAERT en HIMPENS</p> <p>danken u voor uw blijk van medeleven en gebed.</p> <hr/> <p>druk moeyaert, tel. 050-20.97.29</p>
--	---

statig-rechte lichaamshouding. Hij was – net zoals zijn vader – aannemer, en mijn grootoom Charles Casier van de Heirweg (de schoonbroer van zuster Marie Verkeyn) werkte bij hem. Uit zijn bidprentje weten we dat hij fier was geweest dat één van zijn laatste werken erin bestaan had om de middengang van de Sint-Laurentiuskerk te voorzien van wit-zwarte marmeren tegels. Deze zijn nu intussen alweer uitgebroken...

Cyriel had een tuin langs de huidige Cassierswegel. Dikwijls kon men hem tegenkomen op de korte weg tussen deze tuin en zijn woning op de hoek van de Groenestraat en de Berkenhagestraat (nu een onderdeel van de schoenenzaak Greenhall). In die tuin sleet hij vele uren. In zijn

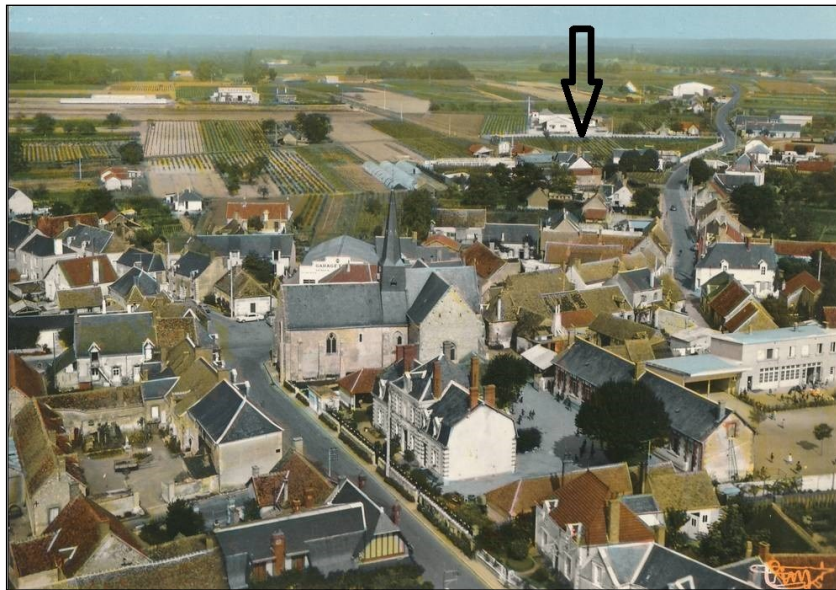

Fig. 7 - Panorama van Soings-en-Sologne. De pijl duidt het bedrijf van de familie Marionnet aan (www.delcampe.net)

gedachten allicht nog heel veel bij Lea en de kleine Maurice in Soings-en-Sologne...

Cyriel Verkeyn overleed te Zedelgem op 8 april 1978.

In Soings-en-Sologne werd het bedrijf van Alexandre Marionnet verder gezet door zijn zoon André. Wel liet men de wijn vallen, en ging men verder met de asperges en met de aardbeien. Op vandaag is het bedrijf in handen van Pascal Marionnet, een kleinzoon van André. Het is een bloeiend en dynamisch bedrijf dat regelmatig de pers haalt voor zijn vernieuwende aanpak binnen de sector.

Hoe het verder ging met Lea Habert en met de kleine Maurice konden wij niet achterhalen. Wij vroegen informatie op bij de gemeente Soings-

Fig. 8 - De woning van de familie Marionnet aan de Rue de Blois 25 te Soings bestaat nog altijd (Google Street View, maart 2010)

en-Sologne, maar kregen geen enkel antwoord.

In elk geval leert de geschiedenis van Cyriel en Lea ons dat de ‘*goede oude tijd*’, die nu soms zo mooi wordt voorgesteld, ook zijn eigen persoonlijke drama’s kende. Op vandaag is de kans overgroot dat Cyriel en Lea elkaar wel zouden gevonden hebben, en dat zullen de meesten van ons als een vorm van vooruitgang “... *Eigentlich habe ich meine positive Vorstellung, wie ein Staat wohl sein sollte, in der Gefangenschaft gebildet.*”¹ (*Helmut*

De politieke bewustwording van Helmut Schmidt, locatie Zedelgem POW-Camp

Pol DENYS

Verleden maand overleed, op 96-jarige leeftijd, voormalig bondskanselier Helmut Schmidt² in zijn woonplaats Hamburg. De welbespraakte sociaaldemocratische politicus, econoom, kettingroker

Fig. 1 - Helmut Schmidt

en vaderfiguur was acht jaar lang bondskanselier van West-Duitsland³, van 1974 tot 1982. Schmidt bestuurde de Bondsrepubliek Duitsland op het hoogtepunt van de Koude Oorlog⁴ en loodste zijn land door de wereldwijde oliecrisissen van de jaren '70 en de nietsontziende terreur van de extreemlinkse 'Rote Armee Fraktion' (RAF)⁵. Tijdens zijn regeerperiode voerde hij een sober en realistisch financieel-economisch beleid en hierdoor ontwikkelde West-Duitsland zich tot een sterke economische wereldmacht. Door zijn redenaarstalent en bijwijlen snoeiharde, soms schandalige, soms grappige, maar ook diepgaande meningen kreeg hij terecht de bijnaam 'Schmidt-Schnauze'. Die dwarse denkbeelden etaleerde Helmut Schmidt reeds, ondanks het vijandig milieu waarin hij zich toen bevond, in het naoorlogse krijgsgevangenkamp te Zedelgem.⁶

Van 1941 tot en met 1942 vocht Helmut Schmidt aan het oostfront. In 1942 huwde hij zijn schoolvriendin Hannelore (Loki) Glaser⁷ in Hamburg. In die periode werd hij onder meer gedecoreerd met het ijzeren kruis voor zijn inzet als pelotonscommandant bij het Beleg van Lenin-grad. Vervolgens was hij werkzaam tot 1944 als consultant bij de lichte Flakartillerie in het ministerie van Rijksluchtvaart in Berlijn en Bernau. Als batterijcommandant en Oberleutnant streed hij van december 1944 tot het einde van de oorlog aan het westfront. Na een vierweekse voettocht van de Ardennen richting Hamburg werd hij op 24 april 1945 op de Lüneburger Heide nabij Soltau door de Britten krijgsgevangen gemaakt.

***Helmut Schmidt:** “De officier die de aansluitende ondervraging leidde, verhoorde me over het nabijgelegen Bergen-Belsen. Ik had nergens weet van. Eerst uit latere krantenberichten en in samenhang met het Proces van Neurenberg⁸ heb ik over concentratiekampen gehoord.(...) Dat men in concentratiekampen personen ombracht en later in de kampen in het oosten enkel het doel had, mensen fabrieksmatig te doden, was voor mij onbegrijpelijk. Ik behoor tot de generatie die in het Derde Rijk opgroeide en toch niet merkte wat het Derde Rijk werkelijk was. Moest ik me daarom later zelf schuldig voelen? De huidige generatie denkt het beter te weten. Ik had nu eenmaal angst, vooral angst om door mijn half joodse vader in moeilijkheden te komen. Daarenboven moest ik mijn brutale mond houden (...).”*

De Britten brachten Schmidt met het eerstvolgende transport terug naar België, maar daar hadden ze met de toestroom van zoveel krijgsgevangenen totaal geen rekening gehouden. Hoewel de Britten en Amerikanen de gevangenen beter behandelden dan de Russen en Fransen, heersten er chaotische toestanden.

Helmut Schmidt: “Eerst verbleven we enkele weken, onder de open hemel, op een grote weide voor het Koninklijk Paleis.”

Hiermee bedoelde Schmidt het 250 hectare grote krijgsgevangenenkamp nr. 2228 op de hoogvlakte van Overijse-Terlanen. Het ‘Koninklijk Paleis’ waarvan sprake in zijn relaas is het ‘Kasteel van Huldenberg’ van de adellijke familie de Limburg Stirum gelegen aan de Peuthystraat. Het kasteelpark grensde aan het nu volledig verdwenen krijgsgevangenenkamp. Na het relatief korte verblijf in het tentenkamp werd hij per 'Lastkraftwagen' (vrachtwagen) en 'Viehwagon' (beestenwagon) naar het Offizierslager/Prisoner of War Camp 2226 te Zedelgem vervoerd. Maar hoe snel, in krijgsgevangenschap, het menselijk fatsoen en de kameraadschap kunnen ontbinden, moest Schmidt reeds in de eerste nacht ondervinden

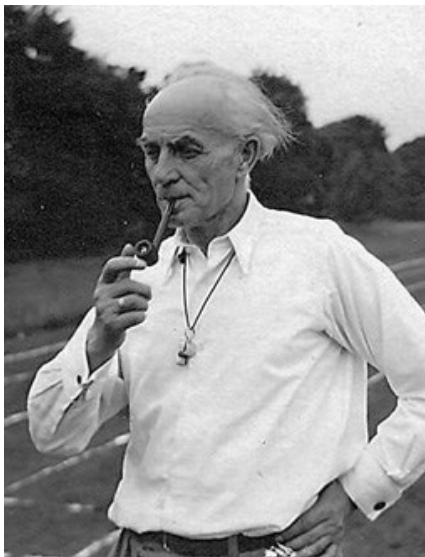

Fig. 2 - Hans Bohnenkamp

Fig. 3 - Erhard Grosan

wanneer hem zijn uurwerk, sigaretten en andere kleinigheden ontstolen werden.

Helmut Schmidt: "We waren zo verzwakt dat we nauwelijks op onze benen konden staan. Ik sliep in het bovenste bed van het stapelbed en als ik 's morgens uit het bed geklauterd kwam, viel ik eerst nogmaals om. De Britten hadden latrines gebouwd maar die gebruikten we niet eens.

De gevangenen begonnen zich onderling te organiseren. Het ging er niet enkel om het kampleven dragelijker te maken en zich zinvol voor te bereiden op de tijd

Fig. 4. - Roland Freisler (midden)

nà de vrijlating. Velen wilden nu begrijpen hoe het ooit tot deze catastrofe kon komen. Ook ik wilde meer over de context van de oorzaken en geschiedenis van het Derde Rijk leren. Samen met de medegevangenen Hans Bohnenkamp⁹ en Oberst Grosan¹⁰ schreef ik een driedelige voordrachtreeks onder de titel

'Verführtes Volk'.¹¹

Bohnenkamp die vóór 1933 een actief, christelijk socialist was, sprak over de arbeidersbeweging, de democratie en het socialisme. Grosan debatteerde over de penitentiaire politiek, de weerstandsbeweging en de strafgevangenis van Berlin-Plötzensee.¹² Helmut Schmidt zelf beschreef het proces van het *'Complot van 20 juli 1944'*¹³ voor de volksrechtbank van de nationaalsocialistische rechter Roland Freisler.¹⁴ Schmidt had als toeschouwer en afgevaardigde van het ministerie van Rijksluchtvaart de rechtszaak bijgewoond en walgde van het optreden van rechter-voorzitter Freisler.

Het brengen van deze drie voordrachten had tot gevolg dat de meerderheid van de, meestal jonge, officieren zich openlijk tegen hen kantten. De drie werden nestbevuilers genoemd.

Helmut Schmidt: *"Nestbevuiler, dit woord hoorde ik toen voor de eerste maal. Dit woord bedrukte me en beviel me geenszins. En toch werd daarover met ons niet geredetwist. Hoewel er in het kamp overtuigde nazi's waren, toch hebben de meesten het regime niet verdedigd. Ze maakten zich zorgen over wat met hen ging gebeuren en spraken niet graag over het verleden. Er werd niet gesproken over de rassenspolitiek van de nazi's of over de georganiseerde doding van zes miljoen Joden, althans, ik herinner het me niet. Dit was geen thema onder de krijgsgevangenen. En wie iets wist, die hield zijn mond. (...)*

(...) De ontmoeting met Bohnenkamp was een gelukstreffer voor mij. Door hem behield ik de voorstelling van de democratie. In het bijzonder begeesterde hij me met het socialistische gedachtegoed, niet het communisme, niet de sociaaldemocratie, maar het socialisme in christelijke zin. In de kleine gespreksgroep, die zich rond Bohnenkamp vormde, voelde ik me menselijk en

politiek behaaglijk. (...)

(...) En dan heb ik in het krijgsgevangenenkamp feitelijk ontdekt, dat de basisprincipes van deze kameraadschap ook de grondbeginselen van het socialisme vormden. Eigenlijk heb ik mijn positieve voorstelling, van hoe een staat wel zou moeten zijn, in gevangenschap gevormd.

Helmut Schmidt, Hans Bohnenkamp en Erhard Grosan werden in augustus 1945 vrijgelaten en verkregen in het ‘Durchgangslager’ Bad Segeberg hun ‘*Entlassungsschein Kontrollblatt D2 (D2-Schein)*’. Met dit document konden ze basislevensmiddelen verkrijgen en onbelemmerd doorreizen naar hun respectievelijke woonplaats binnen de geallieerde bezettingszones om er werk te zoeken.

Helmut Schmidt: “*Ik vermoed dat de kampleiding onze voordrachtrees en de daaruit volgende spanningen te baat heeft genomen om ons vervroegd naar huis te sturen. Het document, waarmee mijn vrijlating uit het Brits krijgsgevangenenkamp op Belgische bodem gecertificeerd werd, is als curiosum tentoongesteld in Bad Segeberg.*”

De redenering van Schmidt houdt beslist steek. In het kader van de ‘*Entnazifizierung*’, voorafgaand aan hun vrijlating, tewerkstelling of verdere gevangenzetting, werden de krijgsgevangenen in negen categorie-en onderverdeeld, gaande van ‘A+’ (*Weiß*) tot ‘C+’ (*Schwarz*), van beslist antinazi tot overtuigd en fanatiek nationaalsocialist. Vanuit het POW-camp 2226 Zedelgem vertrokken, naargelang hun status, een groot aantal krijgsgevangenen naar Duitsland in het kader van het tewerkstellingsproject ‘Operation Barleycorn’¹⁵ of als dwangarbeiders naar de beide Belgische kolenbekkens voor de zogenaamde ‘Kolenslag’.¹⁶ De ‘C’ categorieën werden ter plaatse

gevangengehouden voor verder onderzoek of getransfereerd naar andere kampen voor doorgedreven denazificatie. Slechts een beperkt aantal gevangenen kon na het verkrijgen van het broodnodige 'Entlassungsschein' snel het thuisfront opzoeken.

Ter illustratie de verschuivingen vanuit (deel)kamp 2226 Zedelgem in augustus 1945:

- 1979 krijgsgevangenen naar kamp 2218 (Vilvoorde)
- 1596 krijgsgevangenen naar kamp 2221 (Vilvoorde)
- 1970 krijgsgevangenen naar Collecting Center Luthe (Operation Barleycorn)
- 4840 krijgsgevangenen naar Collecting Center Weeze (Operation Barleycorn)
- 435 krijgsgevangenen naar Collecting Center Wunstorf (Operation Barleycorn)

Instructions regarding War Diaries and Intelligence Summaries are contained in P.O. Regs. Vol. I. Monthly War Diaries will be enclosed in A.F. C. 218. If this is not available, and for Intelligence Summaries, the cover will be prepared in manuscript.

Army Form C. 2118.

WAR DIARY
or
INTELLIGENCE SUMMARY

Unit: 2226 P.o.W. Camp
Commanding Officer: Lt. Col. E. Andrews

Month and Year: August 45

Place	Date	Hour	Summary of Events and Information	References to Appendices
Zedelgem	1		Administration Instruction No 33 issued to all Camps re "Barleycorn" move on 7 Aug. 45	
	5		Administration Instruction No. 35 issued to all Camps re "Barleycorn" move on 10 Aug. 45	
	6		55 P.o.W. transferred to 2218 P.o.W. Camp 693 P.o.W. Signal Personnel transferred to 2218 P.o.W. Camp Administration Instructions issued to all Camps re Barleycorn move on 10 Aug. 45.	
	7		1970 P.o.W. transferred to Collecting Centres at Luthe	
	8		133 P.o.W. Evacuated to Germany 1233 P.o.W. transferred to 2218 P.o.W. Camp 5 P.o.W. transferred to 2221 P.o.W. Camp	
	9		651 P.o.W. transferred to Belgian Mines Waterscheid 120 P.o.W. transferred to Belgian Mines Houhale R. 300 P.o.W. transferred to Belgian Mines Beragen	

W.H. 2226/19 1596a 614 W. II. S.S. 34-000

Fig. 5 - Pagina uit War Diary 2226 P.o.W. Camp, begin augustus 1945

- 616 krijgsgevangenen naar Collecting Center Lollar (Amerikaanse zone)
- 133 krijgsgevangenen naar Duitsland (niet gespecificeerd)
- 785 krijgsgevangenen (geallieerde nationaliteiten) (naar, niet gespecificeerd)
- 2700 krijgsgevangenen naar de mijn van Waterschei
- 300 krijgsgevangenen naar de mijn van Beringen
- 120 krijgsgevangenen naar de mijn van Houthalen
- 200 krijgsgevangenen naar een Belgische mijn (niet gespecificeerd)

Helmut Schmidt mocht zich dus gelukkig prijzen en kwam, *'abgemagert wie fast alle in damaliger Zeit'*, na een relatief korte vrijheidsberoving reeds op 24 augustus 1945 terug in zijn geboortestad Hamburg aan. Schmidt maakte dus de eindfase van de Tweede Wereldoorlog door in krijgsgevangenschap, vanaf de zelfmoord van Hitler, over de onvoorwaardelijke overgave van alle Duitse strijdkrachten aan de geallieerden tot aan de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki. In Zedelgem trok hij, mede door de voordrachtenreeks en de vele gesprekken met politiek en ideologisch verwante officieren, resoluut, evenwel zonder schuldgevoel, een streep onder zijn Derde Rijk-verleden en nam zijn *'Politisierung'* in Zedelgemse krijgsgevangenschap een zelfverzekerde start.

Literatuur

- G. DEBECKER, *Het Duitse krijgsgevangenenkamp nummer 2228 van Overijse – Terlanen*, Overijse, 1984.
- Hartmut SOELL, *Helmut Schmidt: Vernunft und Leidenschaft - 1918-1969*, München, 2003.
- Helmut SCHMIDT, *Was ich noch sagen wollte*, München, 2015.
- Marion Gräfin DÖNHOF (Einführung), *Hart am Wind, Helmut Schmidts politische Laufbahn*, Hamburg, 1978.
- Ph. SUNOU, *Les prisonniers de guerre allemands en Belgique et la bataille du charbon, 1945-1947*, Brussel, 1980.
- Sabine PAMPERRIEN, *Helmut Schmidt und der Scheißkrieg: Die Biografie 1918 bis 1945*, München, 2015.
- The National Archives, London, *War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War, WO 171/8326 - 2226 Camp*, Zedelgem 1945.
- Theo SOMMER, *Unser Schmidt: der Staatsmann und Publizist*, Hamburg, 2010.

Eindnoten

- ¹ Marion Gräfin DÖNHOF (Einführung), *Hart am Wind, Helmut Schmidts politische Laufbahn*, Hamburg 1978. Helmut Schmidt: „Eigentlich heb ik mijn positieve voorstelling, van hoe een staat wel zou moeten zijn, in gevangenschap gevormd.“
- ² Helmut Schmidt: °Hamburg 23 december 1918 - †Hamburg 10 november 2015.
- ³ West-Duitsland was de aanduiding die gebruikt werd voor het westelijk deel van Duitsland. Historisch gezien werd de term voornamelijk gebruikt als synoniem voor de Bondsrepubliek Duitsland in de periode tussen 1949 en 1990 toen Duitsland verdeeld was in twee staten.
- ⁴ De Koude Oorlog (1945-1991) was een periode van gewapende vrede, na de Tweede Wereldoorlog, tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, en hun verschillende bondgenoten.
- ⁵ De Rote Armee Fraktion was de actiefste naoorlogse links-extremistische terreurgroep in de Bondsrepubliek Duitsland. De RAF stond ook wel bekend onder de naam Baader-Meinhof-Groep. De groep werd in 1970 opgericht door onder meer Andreas Baader, Gudrun Ensslin en Horst Mahler, die later gezelschap kregen

van Ulrike Meinhof. De groep was verantwoordelijk voor 34 moorden, talrijke bankovervallen en bomaanslagen.

- ⁶ Brits Prisoner of War Camp 1945-'46, met de kampnummers 2226, 2227, 2229 en 2375. De biografen van Helmut Schmidt en ook hijzelf in zijn autobiografie vermelden expliciet nr. 2226 als het krijgsgevangenenkamp waar hij in 1945 verbleef, soms met de toevoeging 'nabij Jabbeke of nabij Oostende'.
- ⁷ Hannelore Glazer / „Loki“ Schmidt, °Hamburg 3 maart 1919, †Hamburg 21 oktober 2010. Pedagoge en botanicus, publiceerde diverse boeken over plantkunde.
- ⁸ De Processen van Neurenberg zijn de in de Duitse stad Neurenberg gehouden processen. Het bekendste (eerste) proces van Neurenberg was tegen 22 kopstukken van het naziregime uit de Tweede Wereldoorlog. De 12 vervolprocessen werden in dezelfde stad en ruimte gehouden. Van alle 177 aangeklaagden werden er 35 vrijgesproken. 24 werden ter dood veroordeeld, 20 tot een levenslange gevangenisstraf en 98 kregen een gevangenisstraf tussen de 18 maanden en 25 jaar.
- ⁹ Hans Bohnenkamp: °Schildesche 17 april 1893 - †Schanzendorf, Gemeinde Ottersberg 2 februari 1977. Oberstleutnant, pedagoog, na de oorlog hoogleraar aan de Adolf-Reichwein-Hochschule en voorzitter van de Arbeitskreises Pädagogische Hochschulen.
- ¹⁰ Erhard Grosan: °Gallingen, Krs. Bartenstein/Ostproußen 29 augustus 1896 - †1 maart 1947. Laatste commandant en tactiekleraar van de Panzer Truppen Schule te Bergen. Hij onderhandelde als Wehrmacht officier mee over het akkoord tussen de SS-kampadministratie en de Britten over de overdracht van het concentratiekamp Bergen-Belsen op 15 april 1945.
<http://www.bergenbelsen.co.uk/pages/Timeline/TimelinePUTruce.html>
- ¹¹ Archiv der deutschen Jugendbewegung. Burg Ludwigstein, Witzzenhausen. Nachlass Bohnenkamp, getypt manuscript, gedateerd mei 1945.
- ¹² Plötzensee, voorstad van Berlijn. Beruchte Plötzensee gevangenis waar tussen 1933 en 1945, onder het nationaalsocialistisch bewind, 2891 executies plaatsvonden.
<http://www.gedenkstaette-ploetzensee.de>
- ¹³ Het complot van 20 juli 1944 was een poging om een staatsgreep te plegen en Adolf Hitler te vermoorden. Het plan werd in werking gesteld op 20 juli 1944 door officieren van de Wehrmacht en andere organisaties. De aanslag mislukte en ten minste 7.000 mensen werden gearresteerd door de Gestapo, waarvan 4.980 mensen werden geëxecuteerd. Maar slechts een klein deel daarvan was daadwerkelijk betrokken bij het complot.
- ¹⁴ Roland Freisler: °Celle 30 oktober 1893 - †Berlijn 3 februari 1945. Nationaalsocialistisch jurist, staatssecretaris van het ministerie van Justitie en

voorzitter van het zogeheten Volksgerichtshof. Hij leidde de processen tegen de deelnemers aan de militaire samenzwering tegen Hitler van 20 juli 1944.

¹⁵ Operation Barleycorn had tot doel om de stilgevallen voedselproductie in Duitsland weer op gang te krijgen. Daarmee moest een vergelijkbaar scenario van de hongervinter van 1944-'45, die in Nederland ongenadig toesloeg, voorkomen worden.

¹⁶ Kolenslag – La bataille du charbon, periode 1945-'48: reeks bijzondere maatregelen van de regering Van Acker. Door onder andere het verplicht tewerkstellen van krijgsgevangenen in de mijnbouw werd de economische wederopbouw van België bevorderd. De architect van deze 'kolenslag' was de Brugse, socialistische eerste minister Achille Van Acker, wat hem de bijnaam 'Achille Charbon' opleverde. Slechts na internationaal protest werden de ruim 75.000 Duitse krijgsgevangenen vanaf 1947 ontslagen en begon de rekrutering van buitenlandse werkkrachten.

Wapenstilstand 2015

Het is de vaste overtuiging van de gemeente Zedelgem om n.a.v. de vijf herdenkingsjaren van 100 jaar Grote Oorlog de jaarlijkse plechtigheid voor de Groot-Zedelgemse gesneuvelden op Wapenstilstandsday meer luister bij te zetten.

Werd 2014 vooral gelinkt aan het POW-kamp in het Vloethemveld en een overzichtstentoonstelling van de gegevens over onze gesneuvelden

14-18, van 2015 werd gebruik gemaakt om op de twee Zedelgemse broers Develter en de Waalse dokter Bastin te focussen.

Zowel op de website (www.oorlogserfgoedlveringem.be) als op een bord buiten de muur van de militaire begraafplaats te Oeren (Alveringem), wordt aandacht gevraagd voor de heldhaftige dood van dokter Félix Bastin (Dodengang, 4 november 1914), die door een granaatscherf werd getroffen, toen hij onderweg was om Zedelgemnaar, soldaat 2e klas August Develter hulp te bieden. Op dat bord wordt zijdelings melding gemaakt van laatstgenoemde die in de vreselijkste pijnen vocht voor zijn leven, gekneld als hij zat met zijn benen onder een losgekomen betonblok van de Dodengang en wachtte op medische hulp. Uiteindelijk stierf ook August Develter op 4 november 1917. Beiden werden naast elkaar begraven in Oeren.

August Develter (°14-01-1882) was de zoon van Karel en Marie-Louise Vandecasteele en broer van Camiel (°22-01-1885), die al vroeg in de oorlog was gesneuveld ("mort pour la France" in Meurival op de Chemin des Dames op 5 november 1914) in dienst van het Franse Vreemdelingenlegioen. Voorwaar een diep ontroerend verhaal, geschikt voor een intense herdenking in gesproken woord en geschrift.

August Develter

Félix Bastin

Camiel Develter

De herdenking op 11 november startte met een verzorgde misviering waarin de gesneuvelden tastbaar aanwezig waren in portret en verhaal, maar ook door de aanwezigheid van leden van de families Develter en Bastin. Voor een blijvende herinnering aan deze bijeenkomst had archivaris Johan Braet samen met de bevoegde schepen Arnou voor een verzorgde en boeiend geschreven brochure over de drie gesneuvelden gezorgd voor de aanwezigen. Ze draagt de titel *De lotgevallen van de gebroeders August en Camiel Develter en van Félix Bastin, gesneuveld tijdens de Grote Oorlog*. De leden van de familie Develter ontvingen daarenboven een parenteel (beknopte familiebeschrijving) van hun familie en de verwantschap met August en Camiel, opgemaakt door Jozef Depuydt.

Na de viering in de kerk bracht het Gemeentebestuur een klassieke bloemenhulde aan de Zedelgemse gesneuvelden bij het oorlogsmonument. Daarna trokken de genodigden richting Braambeier voor receptie en lunch, waar ook een beeldmontage over Félix Bastin van een nazaat van hem in de twee landstalen werd vertoond. Hiermee werd de hoogstaande herdenking besloten. B.D.

Pas verschenen

***Het verlies van België*, Johan OP DE BEECK. Schoten, Horizon, 2015. 463 p. + 16 p. ill.**

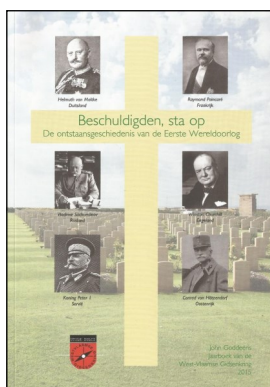
Voor onze deelgemeente Loppem heeft *Het verlies van België* van Johan Op de Beeck een bijzondere betekenis. Het beschrijft op een boeiende en gedetailleerde manier de strijd tussen koning Willem I en de Belgische revolutionairen, onder wie de Brugse Loppemnaar Louis De Potter de Droogenwalle, zoon van Pieter en Marie-Christine Maroucx d'Opbrakel die beiden bij de Loppemse kerk begraven liggen. Bovendien was zijn enige zus Marie-Christine de echtgenote van Joseph van Caloen, de eerste van Caloen te Loppem! Zij erfde blijkbaar de Brugs-Loppemse bezittingen van de familie De Potter. In de eetkamer van het huidige kasteel van Caloen hangen hun geschilderde portretten, hoewel het tussen broer en zus De Potter helemaal niet boterde.

In dit boek speelt Louis De Potter (1786-1859) dus een vooraanstaande rol. Gestart als rebel, verwekker van een onecht kind op 20-jarige leeftijd, trekt hij op jeugdige leeftijd en met ouderlijk goedvinden de toenmalige westerse wereld door (Duitsland, Italië, Frankrijk...).

Eerst medestander van het Nederlandse regime, wordt hij als product van de Verlichting liberaal, antikerkelijk en republikeins. Zijn journalistiek werk (bv. in de *Courrier des Pays-Bas*) en zijn pamfletten zorgen ervoor dat hij in de kortste tijd in de Brusselse gevangenis belandt, weliswaar met gunstregime. Als hij van zijn gunsten misbruik maakt, stuurt minister Van Maanen hem het land uit met de doodstraf als zwaard van Damocles boven zijn hoofd als hij het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en zijn bestuurders nog durft aan te vallen of het land te betreden. In Parijs houdt hij zich vrij gedeisd, hoewel zijn medestanders als Gendebien, Jottrand, Tielemans en Bartels contact

blijven houden.

Toen in aug.-sept. 1830 de revolutie uitbrak, haalden de revolutionairen de populaire De Potter uit Frankrijk terug. Hij werd in Brussel ingehaald als de potentiële koning van de nieuwe staat. Hij werd lid en voorzitter van het Voorlopig Bewind, maar hij hield koppig vast aan zijn principes, o.a. die van de republiek. Ontgoocheld trok hij zich al gauw terug in zijn oude ballingsoord Parijs en ging de geschiedenis in als "de president die België nooit had". Surllet de Chokier werd regent van de nieuwe staat in afwachting van het vinden van een koning. Het

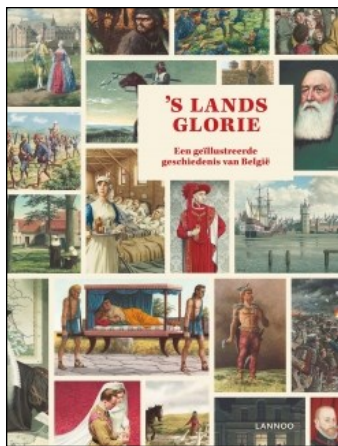

werd Leopold I die op 21 juli 1831 de eed aflegde. Hij bleek voor de grote mogendheden een aanvaardbare kandidaat, als het maar geen telg was van het Franse koningshuis Bourbon! En De Potter dreigde weg te zinken in de Parijse vergeetput en bewees dat populariteit even snel kan verdwijnen als ze gekomen is. Het nieuwe België diende zich al gauw opnieuw te verdedigen tegen de Oranjes. In 1839 verloor het dan nog Nederlands-Limburg met Maastricht en Luxemburg aan Nederland.

Na de vier boeken over de opkomst en de ondergang van Napoleon (*Napoleons nachtmerrie*, 2012; *Waterloo*, 2013 en de tweedelige biografie *Napoleon*, 2014) krijgen we hier opnieuw een vlot geschreven historisch relaas van de Belgische Revolutie, van de oud-journalist van de VRT, Johan Op de Beeck. Spijtig dat het zetwerk zo slordig werd nagekeken. Het krioelt van de zetsfoutjes (o.a. de verbuigingen van de bijvoeglijke naamwoorden), een serieuze uitgeverij onwaardig!

Beschuldigden, sta op. Ontstaansgeschiedenis van de Eerste Wereldoorlog van John GODDEERIS. West-Vlaamse Gidsenkring. 160 p. Bestellen bij Chris Beel, Delaerestraat 2 in Ieper.

In de recentste geschiedschrijving van WO1 wordt de schuldvraag minder en minder gelegd op Duitsland en zijn keizer Wilhelm II. Het was prof. Andriessen (Ned.) die ooit de koe de bel aanbod en in zijn boek *De andere waarheid* de schuld bij het mobiliserende Rusland legde. Deze stelling krijgt stilaan meer en meer aanhang. Het evenwichtsspel tussen de grote mogendheden zorgde in 1914 voor de nodige nervositeit op het Europese politieke schaakbord. In dit boek wordt de aanloop naar de Grote Oorlog met doorzicht en aandacht voor de anekdotiek op een boeiende manier beschreven.

Tussen de regels. Bart DEMYTTENAERE en Marco MERTENS. Leuven, Davidsfonds, 2015.

De laïcisering van de westerse wereld is al een tijdje aan de gang. De daling van het aantal seculiere geestelijken gaat hand in hand met de geloofsafval binnen de katholieke Kerk. Ook de kloosters zien met lede ogen de verschrompeling van hun communiteit aan. Ijverig wordt gezocht naar

toekomstperspectieven en het zinvol bestemmen van kloosters, kerken en abdijen. Ook het nabije Zevenkerken kreeg het de laatste jaren hard te verduren. In de immense gebouwen werken en bidden nog slechts een twintigtal broeders, van wie de gemiddelde leeftijd jaar na jaar stijgt.

Journalist en auteur Bart Demyttenaere leefde een tijdje tussen hen en portretteerde hen één voor één. Bij zijn interviews voegde hij een aantal foto's van de monniken, opnames van Marco Mertens. Een heel goede en serene inkt 'tussen de regels' van Benedictus die het leven van de orde bepalen.

's Lands Glorie. Jean-Louis HUENS en Auguste VANDERKELEN. Tielt, Lannoo, 2015. 384 p.

In de vijftiger jaren werden wij als schoolkinderen overstelpt met educatief getinte prentjes over geschiedenis, fauna, flora en aardrijkskunde bij de chocolade Victoria, Côte d'Or of Jacques. Vooral de kleurrijke prenten die met Historia-punten verworven konden worden, blijven in ons geheugen geprent. Je kon de prenten inplakken in 6 albums en ze verschenen tussen 1949 en 1961. De 550 illustraties schilderden de 2000-jarige geschiedenis van België met marge voor de verbeelding van het kind. Uitgeverij Lannoo brengt nu deze verzameling opnieuw op de markt in 1 lijvig boekdeel 'pure nostalgie'.

Guido Gezelle, een vakman in de Kortrijkse binnenstad, Julien VERMEULEN. Loppem, Guido Gezellekring vzw, 2015. 232 p.

Het boek geeft een objectief beeld van de sociale Gezelle in zijn Kortrijkse periode (1872-1899). Hoewel hij zich inzette voor het welzijn van Kortrijkse fabrieksmeisjes, was hij geen echte sociale hervormer, maar een paternalist pur sang. Aan hem ging de encycliek *Rerum novarum* (1891) volledig voorbij. Bestellen door overschrijving van € 20,00 op rekeningnr. BE04 8802 9430 6131 van de G. Gezellekring vzw, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem met vermelding 'boek Vermeulen'.

B.D.

Tentoonstellingen

Het verloren koninkrijk. Willem I en België. STAM Gent (Godshuizenlaan 2, Gent) tot 28 maart 2016. Toegang: € 8,00 (volw.), € 6,00 reductie (lid DF, 65+, groepen, leraars).

Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in West-Vlaamse en Brugse archiefdocumenten. Stadsarchief Brugge (Burg). Tot 3 januari 2016. Gratis toegang.

Westflandrica. Provinciaal Hof Brugge (Markt). Keuze uit de verzameling van de provinciale bibliotheek en cultuurarchief. Tot 8 januari 2016. Open van 14 tot 17.00 uur. Gratis toegang.

Kroniek van 2015

2015 startte met een burgemeesterswissel in Zedelgem. Annick Vermeulen nam de sjerp over van Patrick Arnou.

De Loppemse DF-afdeling kondigde aan haar werking stop te zetten. Ze was in 1947 gesticht en ooit de parel aan de kroon van André Masscho. Nu zijn alleen nog de afdelingen Veldegem en Aartrijke actief.

Het gemeentelijk archief werkte mee aan de uitgave van nr. 4 van de reeks Zedelgemse Historische Uitgaven: *Zestien! Het Beleefde Genot interviewde 16 beeldende kunstenaars* . Auteurs: Bart Madou en Roland Ranson.

De gemeentelijke openbare bibliotheek vierde in 2015 haar 30-jarige bestaan. In 1985 werd ze namelijk erkend als P.O.B.

In het kader van 'Ginter' (intergemeentelijke cultuurpartners) verzorgde archivaris Braet samen met erekolonel en streekgids Ludo Meulebrouck het onderdeel Groot-Zedelgem van de fietsroute i.v.m. de Eerste Wereldoorlog. Ze kreeg de naam *Het Groot Verzet*. Een gratis routebeschrijving ligt op diverse plaatsen ter beschikking, o.a. in de Vrijetijdswinkel Uit in Zedelgem.

Op 27 maart mocht onze eigen heemkundige kring Pastoor Ronse de Cultuurprijs 2014 van de gemeente Zedelgem in ontvangst nemen. Het bestuur besliste de trofee een plaats te geven in het gemeentelijk archief

te Aartrijke.

De beëindiging van de restauratie van het kasteel van Caloen te Loppem op 27 mei werd op 12 juni 2015 plechtig gevierd. Ze duurde 2 jaar en werd uitgevoerd door Artes Brugge.

Op 1 september overleed pastoor-emeritus Frans Vereecke op 87-jarige leeftijd in zijn woning te Loppem. Hij was een verdienstelijk pastoor van de Sint-Martinusparochie (1983-1996).

Op 6 september bezocht de heemkundige kring Pastoor Ronse het Klein Seminarie te Roeselare, middelbare school van zoveel Vlaamse beroemdheden, zowel leerlingen als leraren en gesticht in 1806. Onze gids was niemand minder dan Johan Strobbe, leraar en auteur van het jubileumboek over de instelling *200 jaar dichters, denkers en durvers*.

Op 13 september organiseerde de gemeentelijke archiefdienst in het kader van 'Open Monumentendag' geleide bezoeken in het Baesveld, dat slechts die dag te bezoeken was. Hoewel de plaats minder bezoekers lokte dan het Vloethemveld in 2014, is het voor velen een gemiste kans. Spijtig van het barslechte weer in de namiddag.

Op 27 september vierde de Onze-Lieve-Vrouwparochie Veldegem plechtig haar 150-jarige bestaan. Mgr. De Kesel ging voor in een plechtige eucharistieviering, terwijl op de academische zitting in de turnzaal diverse sprekers de geschiedenis van de parochie opriepen.

Op 30 oktober verzorgde auteur Jef Vackier uit Torhout een vertelavond over 'Arthur Naeyaert, de schrik der Duitschers', terwijl Michel Goeman uit Sint-Michiels op 27 november de geallieerde bombardementen op het kasteel Ter Linden (Operatie Ramrod) in Sint-

Inhoud van de 36ste jaargang (2015)

Patrick ARNOU	
<i>Een Zedelgems liefdesverhaal in de schaduw van de Eerste Wereldoorlog</i>	132
Johan BRAET	
<i>De oudste prentbriefkaarten van Zedelgem. Een mooie aanwinst voor het Gemeentearchief</i>	5
Anna DECEUR	
<i>Vlaanderen zendt zijn zonen uit</i>	26
<i>Geen aprilvis!</i>	128
Noël DENOLF	
<i>De wijk de Noordwandeling vroeger en nu (1955-1960)</i>	105
Bertrand DENYS	
<i>Loppem vroeger en nu: erratum en addendum</i>	35
<i>De gijzeling door de Duitsers van de Loppemse pastoors Wyseur en D'Huverttere op 19 oktober 1914</i>	87
<i>Wapenstilstand 2015</i>	157
<i>Pas verschenen</i>	159
<i>Kroniek van 2015</i>	165
Pol DENYS	
<i>De politieke bewustwording van Helmut Schmidt, locatie Zedelgem POW-Camp</i>	146
Roos en François VANTHOURNHOUT	
<i>Impressies van de jaarlijkse ledenuitstap op zondag 7 september 2014</i>	38
Johan VERPLANCKE	
<i>“Disparu pendant la campagne de 1812 en Russie”. Joseph Verplancke (1787-1812?) en Bernardus Hast (1789-1812?), soldaten van Napoleon vermist in Rusland</i>	43

Kasteel van Loppem

Neogotisch topmonument met rijke kunstcollecties,
romantisch park met vijvers en doolhof

Een ideale daguitstap!

De manege biedt een uniek kader
voor elk evenement, feest of seminarie.

Openingsuren, tarieven en andere info:

www.kasteelvanloppem.be

Steenbrugsestraat 26 - 8210 Loppem

WALCARIUS VERZEKERINGEN

BVBA

Groenestraat 31 bus 2, 8210 Zedelgem

Tel 050 20 06 02

john.walcarius@verz.kbc.be

KBO 0887.868.616, rekeningnummer BE60 7380 2058 3018
Verbonden agent: FSMA 101723A, van kbc-verzekeringen nv,
Prof. Roger Van Overstraetenplein 2, 3000 Leuven, btw 0403.552.563, rpr/Leuven

GARAGE DEKETELAERE
VELDEGEM — LOPPEM

Torhoutsesteenweg 383
8210 Veldegem
Tel: 050/27.74.94

Autobaan 17
8210 Loppem
Tel: 050/822.822

www.opeldeketaere.be
info@opeldeketaere.be

Reeds meer dan 40 jaar een familiebedrijf!

Persoonlijke service ...
...van generatie op generatie!

Reeds 3 generaties is DEKETELAERE
onlosmakelijk verbonden met OPEL

 **bouwmaterialen
MAERTENS** n.v.

Zedelgem

- bouwmaterialen
- vloer & wandtegels
- blauwsteen
- basalt
- kandla
- graniet
- witsteen

Diksmuidse Heirweg 73, 8210 Zedelgem
tel. 050/20.91.01

info@maertensbouwmat.be

www.maertensbouwmat.be